

סידרא, כתב־עת לחקר ספרות התורה שבעל־פה. כרך כד-כה, מוקדש לכבודו של פרופ' צבי אריה שטיינפלד. בעריכת דוד הנשקה. רמת גן, בר אילן, תש"ע. 41+502 עמ' (03-5318575)

פרופ' שטיינפלד למד בצעירותו בישיבות פוניבז' וחברון, אח"כ היה במשך שבע שנים ר"מ בישיבת בני עקיבא בכפר הרא"ה, ובהמשך למד ולימד במוסדות להשכלה גבוהה שונים, ופעל רבות בארץ ובחו"ל בהוראה ובמחקר, בהכשרת מורים, בנייהול ובפיקוח. הוא ערך וכתב ספרים ומאמרים רבים, ובין השאר ייסד - וערך במשך שנים רבות - את כתב העת הזה, 'סידרא'. עשרים וחמישה מאמרים בכרך כפול זה שמוקדש לכבודו, ביניהם בולט מאמרו של פרופ' ירחמיאל ברודי העוסק שוב בנושא זמנם של החלקים הסתמיים שבתלמוד; הוא כותב ששני החוקרים המובילים בנושא, שדעתם הפכה בשנים האחרונות לדעה המקובלת במחקר, פרופ' דוד הלבני ופרופ' שמא פרידמן, איחרו את עריכת רוב הסוגיות הסתמיות לתקופת הסבוראים ואף לתקופת הגאונים, ובניגוד אליהם הוא מוכיח מכמה סוגיות במסכת כתובות שהסוגיות הסתמיות התפתחו בהדרגה במקביל לסוגיות 'נקובות השם', ושאינן לחלק ביניהן בסכינא חריפא. פרופ' ברודי מציע להמשיך ולבדוק את כל הסוגיות בתלמוד בעיניים אובייקטיביות, 'תוך פיתוח מערכות מפורטות ועדינות יותר למיון סוגים שונים של דיונים תלמודיים', וכך ראוי וועל' מ"ש בגיליון הקודם עמ' (109-110). העורך פרופ' הנשקה דן בפירושה של הברכה השלישית מתוך שבע הברכות של הנישואין: 'אשר ברא את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו' וכו', וטוען שביסודה של הברכה ניצב הפירוש לפסוק 'ויברא אלוקים את האדם בצלמו' - בצלמו של האדם, ושזוהי ברכה בעלת תוכן מדרשי, אחת מני רבות. בתחילת דבריו ובהערה הראשונה הארוכה הוא מצביע על כך שחז"ל מתקני הברכות אכן 'הרשו לעצמם' לייחס הגשמה־מסוימת לרבש"ע, אך קיימים חוקרים שהולכים בכיוון זה הרבה יותר רחוק ממה שמצביעים עליו המקורות, תוך 'האשמת' כל פירוש אחר, פשוט יותר, כאפולוגטיקה... בהמשך פרופ' שמחה עמנואל מצגי לנו סידרה של נוסחים לתשובה אחת שכתב מהר"ם מרוטנבורג; הוא מסביר את הבדלי הנוסח בין התשובות בעובדה שמהר"ם התכוון לקבץ את תשובותיו לקובץ הלכתי 'רשמלי', ולכן הוא עצמו עדכן את נוסח טופס העתק התשובות שנותר בידו וכתב בו דעתו האחרונה. הנוסח המעודכן של התשובה השתמר בזכות אחיו של מהר"ם, רבי אברהם, שאסף את התשובות במהדורתן המתוקנת ודאג שיעתיקו אותן - למרות שזהו נוסח שלמעשה לא נשלח מעולם. בהמשך מתאר פרופ' עמנואל בעזרת כמה דוגמאות את החופש שנטלו לעצמם המעתיקים לעשות שינויים בנוסח תשובות מהר"ם שהעתיקו, והדברים מעניינים ומאלפים. פרופ' יעקב שמואל שפיגל דן במנהג העתיק של החלפת בגדים בין המינים באירועי שמחה מסויימים למרות איסור 'לא ילבש', והוא מפרסם לראשונה תשובה של ר' יחיאל באסן (מגדולי טורקיה בשנות השי"ן) מכת"י, שהיה בין המתירים. שני מאמרים עוסקים בהיבטים שונים של אגרת רב שרירא גאון, והאחרים בבירור ענייני בבלי וירושלמי ומדרשי הלכה ואגדה. הקובץ מהווה מנחה מכובדת לפרופ' שטיינפלד נ"י, יאריך ה' ימיו.

שלחן הלוי. שאלות ותשובות ובירורי הלכה בד' חלקי שו"ע מאת הגאון רבי ישראל הלוי בעלסקי שליט"א. חלק ראשון. עורך: הרב שלמה יהודה ליב הופמן. מודיעין עילית, מכון שמחת התורה, תשע"א. 12+תמו עמ' (1-718-9415832) כשלוש מאות וחמישים תשובות בכ"ז פרקים, רובן קצרות, ועוד כ"ח בירורי הלכה ארוכים,